

Фінансові результати діяльності банківських установ України у 2014–2017 роках: стан та заходи покращення

Ларіонова К.Л.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

Безвух С.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету

У статті розглянуто стан банківського сектору України за 2014–2017 роки. Проаналізовано зміни фінансових результатів вітчизняних банківських установ. Розглянуто динамічні та структурні коливання доходів і витрат банківського сектору. Запропоновано основні заходи щодо підвищення прибутковості банків України. Визначено однією з обов'язкових складових комплексу заходів реструктуризацію проблемної кредитної заборгованості з метою підвищення якості кредитного портфеля, що дасть змогу скоротити обсяг резервів та збільшити фінансовий результат.

Ключові слова: банк, фінансовий результат банку, доходи банку, витрати банку, прибуток банку.

Ларионова К.Л., Безвух С.В. ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ УКРАИНЫ В 2014–2017 ГОДАХ: СОСТОЯНИЕ И МЕРЫ УЛУЧШЕНИЯ

В статье рассмотрено состояние банковского сектора Украины за 2014–2017 годы. Проанализированы изменения финансовых результатов отечественных банковских учреждений. Рассмотрены динамические и структурные колебания доходов и расходов банковского сектора. Предложены основные мероприятия по повышению прибыльности банков Украины. Определена как одна из обязательных составляющих комплекса мероприятий реструктуризация проблемной кредитной задолженности с целью повышения качества кредитного портфеля, что позволит сократить объем резервов и увеличить финансовый результат.

Ключевые слова: банк, финансовый результат банка, доходы банка, расходы банка, прибыль банка.

Larionova K.L., Bezvuh S.V. FINANCIAL RESULTS OF THE ACTIVITIES OF THE BANKING INSTITUTIONS OF UKRAINE IN 2014–2017 YEARS: THE STATE AND MEASURES OF IMPROVEMENT

The article has been review the state of the banking sector of Ukraine during 2014–2017 years. The changes of financial results of domestic banking institutions have been analyzed. Dynamic and structural fluctuations of income and expenses of the banking sector have been considered. The main measures aimed at increasing the profitability of Ukrainian banks have been proposed. Restructure problem loans as one of the obligatory components of a complex of measures has been determined in order to increase the quality of the loan portfolio, which have been reduced the amount of reserves and have been increased the financial result.

Keywords: bank, financial result of the bank, bank revenues, bank expenses, profit of the bank.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Банківська система є досить динамічною та швидко реагує на різнопланові тенденції фінансових ринків. Політичні та економічні зміни можуть відчутно впливати на її стан, а отже, на економіку країни загалом. Тому забезпечення стабільної банківської системи є одним з основних завдань розвитку будь-якої держави. Банки – це економічні суб'єкти, які проводять свою діяльність на засадах комерційного розрахунку, що передбачає відшкодування за рахунок доходів усіх витрат та отримання прибутку. Світова фінансово-кредитна

криза, політична та економічна нестабільність, військові дії негативно вплинули на фінансові результати діяльності банків України та зумовили кризові явища у вітчизняній банківській системі. З огляду на це питання формування позитивних фінансових результатів діяльності банків набувають особливої актуальності, оскільки від них залежить не лише стійкість вітчизняної банківської системи, але й подальший розвиток економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення прибутковості банків у ринковій економіці присвячено праці багатьох

провідних вітчизняних і зарубіжних учених. До них відносяться М. Алексеєнко, С. Борисова, В. Вітлінський, О. Вовчак, С. Ганзюк, А. Герасимович, О. Дзюблюк, В. Загорський, В. Іванов, С. Коваль, В. Корнєєв, В. Кочетков, О. Криклій, О. Лаврушин, Ю. Макаренко, О. Матвієнко, А. Мороз, Л. Примостка, Г. Панова, М. Ревич, П. Роуз, М. Савлук, Дж. Сінкі, Т. Смовженко, Н. Шульга, Р. Тиркало, В. Соскі, О. Ширинська, Р. Шиллер, Н. Фітас та інші науковці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим працям вчених з цієї проблематики, зауважимо, що існує потреба подальшого дослідження питань формування позитивних фінансових результатів діяльності банківських установ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз фінансового результату банківського сектору України та визначення заходів щодо його покращення шляхом підвищення доходів та оптимізації витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система України як незалежна структурна одиниця функціонує вже 27 років. Протягом цього періоду вона зазнавала як злетів, так і падінь. Сьогодні вона перебуває під впливом політичних, економічних та військових проблем в економіці, що негативно відображається на ній.

Станом на 1 січня 2018 року на банківському ринку України функціонують 82 банківські установи, які мають банківську ліцензію. Серед них 38 банків з іноземним капіталом (більше 46%), 18 з яких мають 100% іноземного капіталу у статутному капіталі (майже 22%).

Для банків України протягом 2014–2016 років були характерні спадні тенденції, що відображали погіршення їх діяльності. Скоротилися чисті активи на 60,6 млрд. грн., кредитний портфель – на 0,4 млрд. грн., власний капітал – на 24,2 млрд. грн., зобов'язання – на 36,3 млрд. грн., а також збільшився збиток на 106,4 млрд. грн. (табл. 1) [1].

Основною причиною банківських негараздів в цей період було зростання проблемної кредитної заборгованості. Це запускає ланцюгову реакцію, що проходить через багато показників банківської діяльності. Так, зростання проблемної кредитної заборгованості вимагає від банків формування значних резервів за кредитами, що зменшує чистий кредитний портфель. Оскільки кредити є основною статтею активів та становлять не менше 70% у структурі, то їх зменшення

зумовлює скорочення чистих активів. Водночас резерви не лише впливають на активи, але й є витратами банку та враховуються під час розрахунку фінансового результату. Тому їх зростання призводить до зменшення прибутку, а щодо банків України, то вони зумовили отримання ними збитків, які щороку лише накопичуються. Так, у 2015 році збиток банківського сектору України збільшився на 13,6 млрд. грн. (на 25,7%), у 2016 році – на 92,8 млрд. грн. (в 2,4 рази). Не слід забувати про те, що фінансовий результат є частиною капіталу банку та враховується під час визначення власного капіталу та регулятивного капіталу. Тобто збитки зменшують їх.

Проблеми в діяльності більшості банків у 2014–2016 роках змусили власників їх докапіталізувати, що відобразилось на зростанні власного капіталу банків у 2016 році на 40,7 млрд. грн. (на 39,3%). Проте це єдина позитивна тенденція 2016 року, оскільки за всіма іншими показниками (кредитний портфель, зобов'язання, фінансовий результат) відбувся спад. Лише чисті активи незначно зросли (на 8,9 млрд. грн.), але це відбулося за рахунок вливання коштів акціонерів.

У 2017 році банківський сектор почав відновлювати свою діяльність, що відобразилось на зростанні чистих активів (на 80,1 млрд. грн.), кредитного портфеля (на 36,8 млрд. грн.), власного капіталу (на 39,8 млрд. грн.), зобов'язань (на 40,2 млрд. грн.) та зменшенні збитків (на 135,0 млрд. грн.). Такі тенденції значною мірою відбулися за рахунок посилення банками роботи з проблемними активами. Це дало змогу досягнути показників 2014 року та навіть покращити їх.

Як зазначалось вище, фінансовим результатом банківського сектору України протягом 2014–2017 років був збиток. У 2014–2016 роках він кожного наступного року зростає. Лише у 2017 році банкам вдалося зменшити збитковість до 24,36 млрд. грн., що склало менше рівня цього показника у 2014 році. Фінансовий результат є різницею доходів та витрат, тому безпосередньо залежить від їх динаміки (рис. 1).

У 2014–2017 роках витрати постійно перевищували доходи. За цей період доходи банків постійно зменшувались, а саме у 2015 році – на 11,0 млрд. грн. (на 5,2%), у 2016 році – на 8,5 млрд. грн. (на 4,3%), у 2017 році – на 12,5 млрд. грн. (на 6,5%). Витрати у 2014–2016 роках, навпаки, щорічно зростали, а саме у 2015 році – на 2,6 млрд. грн. (на 1,0%), у 2016 році – на 84,3 млрд. грн. (на

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності банків України за 2014–2017 роки

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна показника (зменшення позначено «-», збільшення - «+»)					
	сума, млн. грн.	сума, млн. грн.	сума, млн. грн.	сума, млн. грн.	2015 рік до 2014 року		2016 рік до 2015 року		2016 рік до 2015 року	
					абсолютне відхилення, млн. грн.	темп приросту, %	абсолютне відхилення, млн. грн.	темп приросту, %	абсолютне відхилення, млн. грн.	темп приросту, %
Чисті активи	1 316 852	1 254 385	1 256 229	1 336 358	-62 467	-4,7	+1 844,0	+0,1	+80 129,0	+6,4
Кредити надані	1 006 358	1 009 768	1 005 923	1 042 798	+3 410	+0,3	-3 845,0	-0,4	+36 875,0	+3,7
Власний капітал	148 023	103 713	123 784	163 597	-44 310	-29,9	+20 071,0	+19,4	+39 813,0	+32,2
Зобов'язання банків	1 168 829	1 150 672	1 132 515	1 172 761	-18 157	-1,6	-18 157,0	-1,6	+40 246,0	+3,6
Фінансовий результат	-52 966	-66 600	-159 388	-24 360	-13 634	+25,7	-92 788,0	+139,3	+135 028,0	-84,7
Рентабельність активів, %	-4,07	-5,46	-12,60	-1,94	-1,4	-34,2	-7,1	+130,8	+10,7	-84,6

Таблиця 2

Динаміка доходів, витрат та фінансового результату банків України у 2014–2017 роках

Показники	Роки, млн. грн.				Зміна показника (збільшення позначено «+», зменшення – «-»)					
					абсолютне відхилення, років, млн. грн.			темп приросту, років, %		
	2014	2015	2016	2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Доходи	210 201	199 193	190 691	178 235	-11 008	-8 502	-12 456	-5,2	-4,3	-6,5
Витрати	263 167	265 793	350 078	202 595	+2 626	+84 285	-147 483	+1,0	+31,7	-42,1
Фінансовий результат (прибуток позначено «+», збиток – «-»)	-52 966	-66 600	-159 388	-24 360	-1 3634	-92 788	+135 028	+25,7	+139,3	-84,7

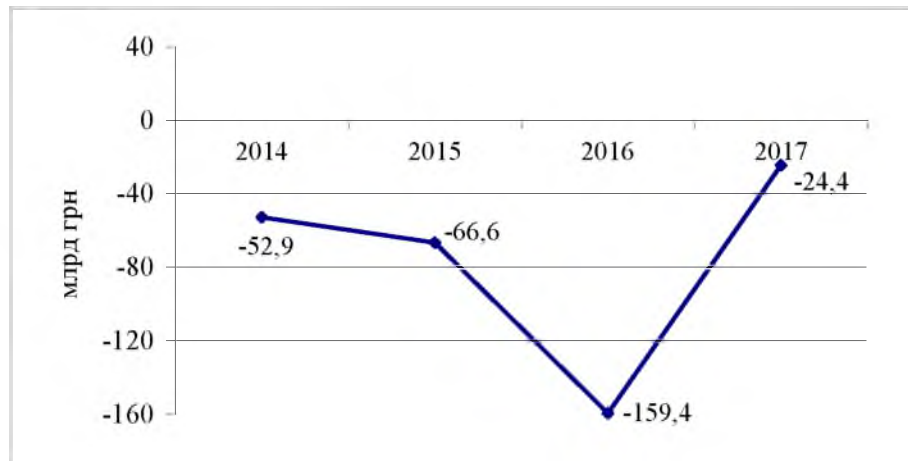

Рис. 1. Динаміка фінансового результату банків України у 2014–2017 роках

31,7%). Лише у 2017 році вони скоротились на 147,5 млрд. грн. (на 42,1%) (табл. 2) [2].

Слід відзначити значні коливання витрат у 2016–2017 роках, а саме зростання у 2016 році на 31,7% і скорочення у 2017 році на 42,1%. Вони були спричинені значною мірою коливаннями резервів за кредитними операціями в найбільшому банку України ПАТ КБ «Приватбанк».

Доходи банків включають процентні доходи, комісійні доходи, результат торговельних операцій, інші операційні доходи, інші доходи та повернення списаних активів. Їх зменшення у 2014–2017 роках відбувалось не за всіма складовими (таблиця 3) [2].

У 2015 році скорочення доходів на 11,0 млрд. грн. переважно відбулося за рахунок зменшення процентних доходів на 16,1 млрд. грн. (на 10,7%). Причини таких тенденцій різні, зокрема скорочення кредитного портфеля, зростання проблемних кредитів, списання безнадійних кредитів. Слід відзначити приріст прибутку від торговельних операцій з валютою та цінними паперами на 5,9 млрд. грн. (на 38,5%), проте це не компенсувало скорочення процентних доходів. Зміни за всіма іншими статтями були незначними.

У 2016 році доходи зменшились на 8,5 млрд. грн. за рахунок скорочення прибутку від торговельних операцій на 13,2 млрд. грн. (на 61,6%). Зросли комісійні доходи на 2,9 млрд. грн. (на 10,4%) та інші доходи на 1,2 млрд. грн. (на 44,6%), що частково перекрило зменшення за іншими статтями.

У 2017 році відбулося подальше зниження доходів банків. За цей період вони скоротились на 12,5 млрд. грн. Основною причиною таких змін було скорочення процентних дохо-

дів, що зумовлене посиленням роботи банків щодо підвищення якості активів, зокрема кредитного портфеля.

Домінуючою статтею доходів банків України у 2014–2017 роках є процентні доходи, які становлять близько 70% усіх доходів. Це пояснюється природою банківської діяльності, основним напрямом якої традиційно є кредитування. Комісійні доходи коливаються в межах 15% у структурі валових доходів та є другим за обсягом джерелом наповнення. Їх значення поступово зростає, оскільки розширюється перелік банківських операцій, впроваджуються нові технології, збільшується кількість споживачів банківських послуг (рис. 2–5).

В деякі роки в структурі доходів зростають результати від торговельних операцій. Так, у 2014 році вони становили 7%, у 2015 році – вже 11%, у 2016 році вони скоротились до 4%, а у 2017 році вони залишились на рівні попереднього року.

Витрати банків України за 2014–2016 роки зростали, а саме у 2015 році вони зросли на 2,6 млрд. грн. (на 1%), у 2016 році – на 84,3 млрд. грн. (на 31,7%). Головною причиною такого зростання було збільшення резервів за кредитами, а саме у 2015 році – на 11,2 млрд. грн. (на 10,9%), у 2016 році – на 83,8 млрд. грн. (на 73,1%) (табл. 4) [2].

За іншими складовими витрат значного зростання не було, крім адміністративних витрат у 2016 році, які збільшились на 5,7 млрд. грн. (на 15,5%).

У 2017 році діяльність банків була більш ефективною, що дало їм змогу скоротити витрати на 147,5 млрд. грн. (на 42,1%) відносно попереднього року.

Динаміка доходів банків України у 2014–2017 роках

Показники	Роки, млн. грн.				Зміна показника (збільшення позначено «+», зменшення – «-»)					
					абсолютне відхилення, років, млн. грн.			темп приросту, років, %		
	2014	2015	2016	2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Процентні доходи	151 257	135 145	135 807	124 041	-16 112	+662	-11 766	-10,7	+0,5	-8,7
Комісійні доходи	28 276	28 414	31 362	37 116	+138	+2 948	+5 754	+0,5	+10,4	+18,3
Результат торговельних операцій	15 511	21 490	8 243	7 331	+5 979	-13 247	-912	+38,5	-61,6	-11,1
Інші операційні доходи	10 093	9 567	9 605	7 329	-526	+38	-2 276	-5,2	+0,4	-23,7
Інші доходи	2 165	2 729	3 946	1 348	+564	+1 217	-2 598	+26,1	+44,6	-65,8
Повернення списаних активів	2 899	1 848	1 728	1 070	-1 051	-120	-658	-36,3	-6,5	-38,1
Всього доходів	210 201	199 193	190 691	178 235	-11 008	-8 502	-12 456	-5,2	-4,3	-6,5

Динаміка витрат банків України у 2014–2017 роках

Показники	Роки, млн. грн.				Зміна показника (збільшення позначено «+», зменшення – «-»)					
					абсолютне відхилення, років, млн. грн.			темп приросту, %		
	2014	2015	2016	2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Процентні витрати	97 171	96 079	91 638	70 966	-1 092	-4 441	-20 672	-1,1	-4,6	-22,6
Комісійні витрати	4 889	5 846	7 182	9 649	+957	+1 336	+2 467	+19,6	+22,9	+34,3
Інші операційні витрати	15 579	12 991	10 920	11 422	-2 588	-2 071	+502	-16,6	-15,9	+4,6
Загальні адміністративні витрати	44 614	36 742	42 445	58 589	-7 872	+5 703	+16 144	-17,6	+15,5	+38,0
Відрахування в резерви	103 297	114 541	198 310	48 676	+11 244	+83 769	-149 634	+10,9	+73,1	-75,5
Податок на прибуток	-2 383	-406	-418	3 293	+1 977	-12	+3 711	-83,0	+3,0	-887,8
Всього витрат	263 167	265 793	350 078	202 595	+2 626	+84 284	-147 483	+1,0	+31,7	-42,1

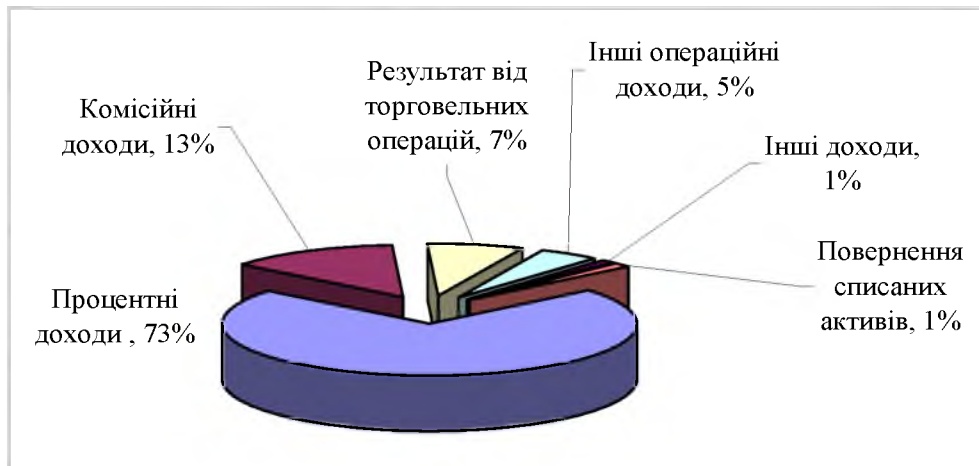

Рис. 2. Структура доходів банків України у 2014 році

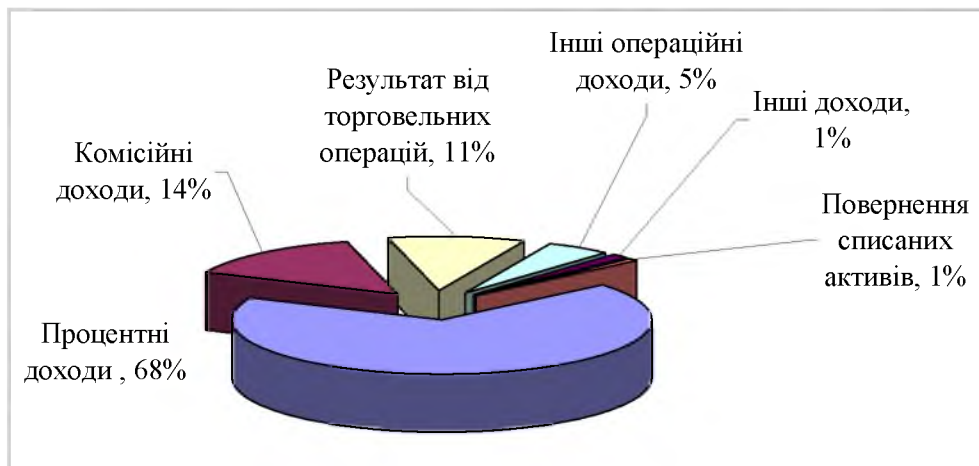

Рис. 3. Структура доходів банків України у 2015 році

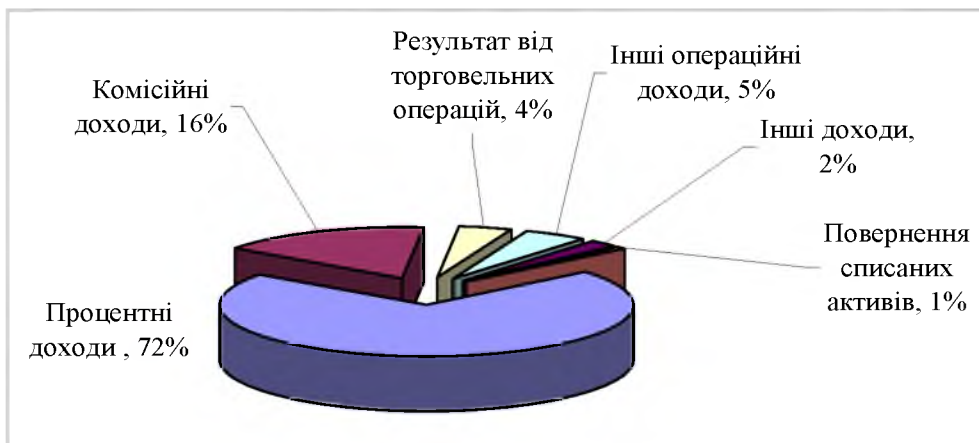

Рис. 4. Структура доходів банків України у 2016 році

Банкам України вдалося зменшити процентні витрати (у 2015 році вони скоротились на 1,1 млрд. грн., у 2016 році – на 4,4 млрд. грн.) та інші операційні витрати (у 2015 році вони скоротились на 2,6 млрд. грн., у 2016 році –

на 2,1 млрд. грн.). Водночас збиткова діяльність більшості банків України дала їм змогу не сплачувати податок на прибуток.

Основними статтями витрат банків України протягом 2014–2016 років були резерви за кре-

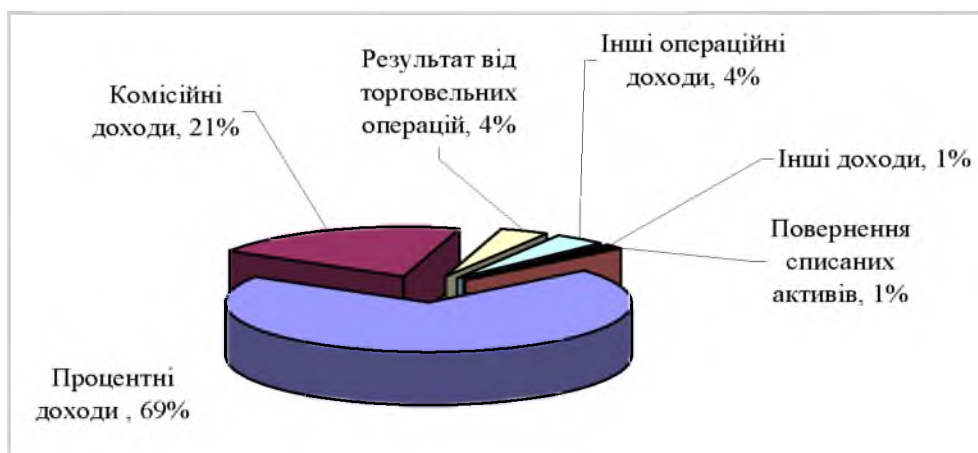

Рис. 5. Структура доходів банків України у 2017 році

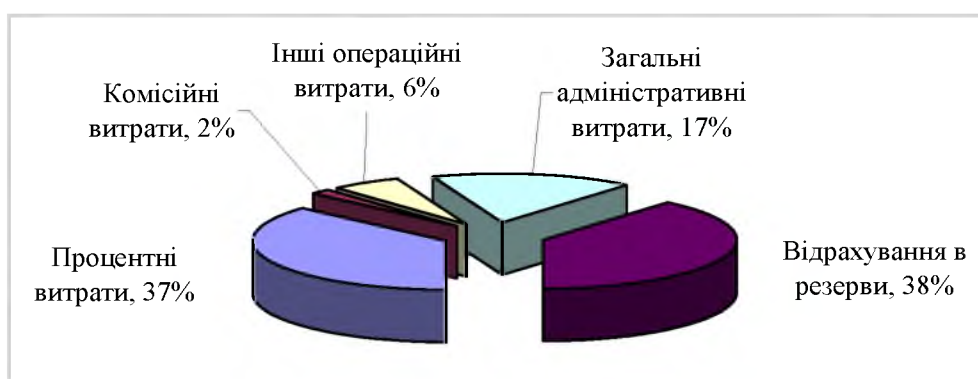

Рис. 6. Структура витрат банків України у 2014 році

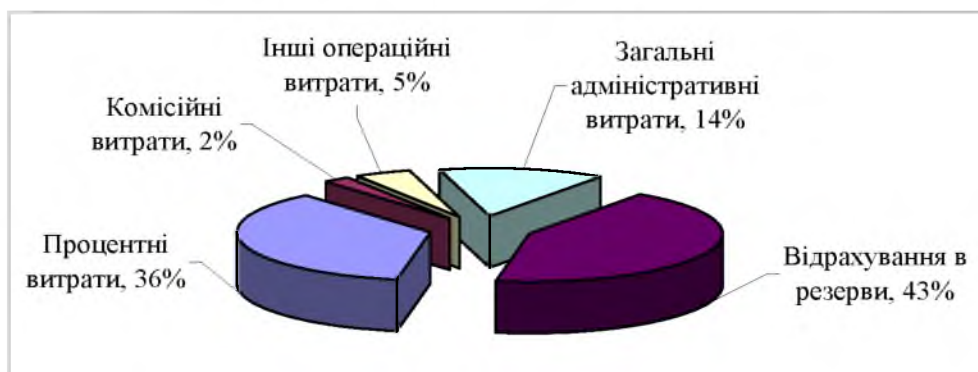

Рис. 7. Структура витрат банків України у 2015 році

дитами, частка яких зросла з 38% у 2014 році до 57% у 2016 році; процентні витрати, питома вага в структурі яких скоротилась з 37% у 2014 році до 26% у 2016 році; адміністративні витрати, частка яких також скоротилась із 17% у 2014 році до 12% у 2016 році (рис. 6–9).

На інші статті припадає незначна частка в структурі, а саме інші операційні витрати скоротилися з 6% у 2014 році до 3% у 2016 році; комісійні витрати постійно становили 2%.

Відрахування в резерви на знецінення кредитів є основними витратами банків України протягом 2014–2016 років. Вони у 2016 році склали більше половини всіх витрат. Таке стрімке їх зростання свідчить про погіршення якості кредитного портфеля.

У 2017 році підвищення якості активів, зокрема кредитного портфеля, дало змогу банкам зменшити відрахування в резерви на 33% відносно попереднього року

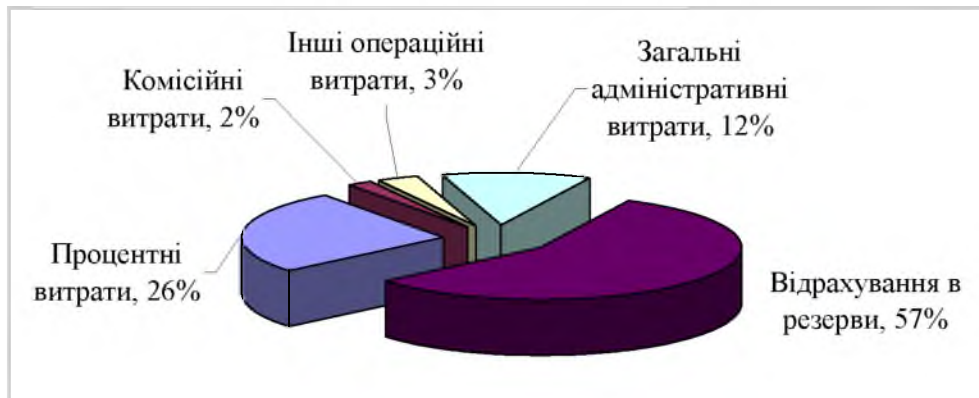

Рис. 8. Структура витрат банків України у 2016 році

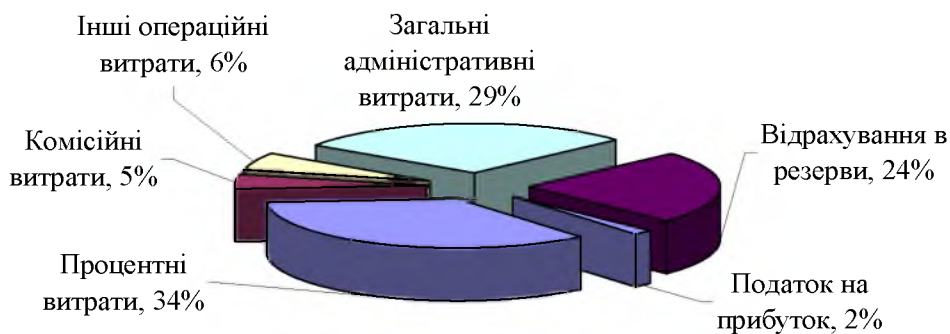

Рис. 9. Структура витрат банків України у 2017 році

Для зменшення збитків та отримання прибутків банкам України потрібно нарощувати доходи та скорочувати витрати. Проте в економіці, що перебуває у стані стагнації, досить важко нарощувати діяльність, тому, на нашу думку, головним фактором прибуткової діяльності банків є зниження витрат. Але процентні, комісійні та загально адміністративні витрати є необхідними для проведення діяльності, тобто для формування кадрового, організаційного, технічного, ресурсного забезпечення. Ми вважаємо, що основним джерелом скорочення витрат є резерви за кредитними операціями. Тому банкам України необхідно спрямувати основні зусилля на зменшення проблемної заборгованості, що підвищить якість кредитного портфеля та скоротить обсяг резервів.

Всі показники по банківському сектору України у 2014–2017 роках, що використовують під час розрахунку чистий прибуток, будуть від'ємними, оскільки чистим фінансовим результатом банківського сектору за цей період є збиток. Тому рентабельність акти-

вів, капіталу, доходів і витрат буде від'ємною (табл. 5, рис. 10).

Слід звернути увагу на те, що показники рентабельності банківського сектору України протягом 2014–2016 років не просто від'ємні, але й зростаючими, що говорить про низьку ефективність та збитковість діяльності банків України.

Таким чином, для функціонування банківського сектору України протягом 2014–2017 років характерні такі тенденції.

1) Кількість банків зменшилась до 82 одиниць.

2) У 2014–2016 роках скоротились чисті активи на 53,5 млрд. грн., кредитний портфель – на 17,7 млрд. грн., власний капітал – на 3,6 млрд. грн., зобов'язання – на 49,9 млрд. грн., а також збільшився збиток на 106,4 млрд. грн. У 2017 році банківський сектор почав відновлювати свою діяльність, що відобразилось на зростанні чистих активів (на 80,1 млрд. грн.), кредитного портфеля (на 36,8 млрд. грн.), власного капіталу (на 39,8 млрд. грн.), зобов'язань (на 40,2 млрд. грн.) та зменшенні збитків (на 135,0 млрд. грн.).

3) Фінансовим результатом банківського сектору був збиток, який протягом 2014–2016 років кожного наступного року зростав, а саме у 2015 році він збільшився на 13,6 млрд. грн.; у 2016 році – на 92,8 млрд. грн. У 2017 році банкам вдалося зменшити збитковість до 24,4 млрд. грн.

4) Доходи банків постійно зменшуються, а саме у 2015 році вони скоротились на 11,0 млрд. грн. (на 5,2%), у 2016 році – на 8,5 млрд. грн. (на 4,3%), у 2017 році – на 12,5 млрд. грн. (на 6,5%). Витрати у 2014–2016 роках, навпаки,

щорічно зростають, а саме у 2015 році вони збільшилися на 2,6 млрд. грн. (на 1,0%), у 2016 році – на 84,3 млрд. грн. (на 31,7%). Лише у 2017 році вони скоротились на 147,5 млрд. грн. (на 42,1%).

5) У 2015 році скорочення доходів на 11,0 млрд. грн. переважно відбулося за рахунок зменшення процентних доходів на 16,1 млрд. грн. У 2016 році доходи зменшилися на 8,5 млрд. грн. внаслідок скорочення прибутку від торговельних операцій на 13,2 млрд. грн. (на 61,6%). У 2017 році зниження доходів на 12,5 млрд. грн. було зумов-

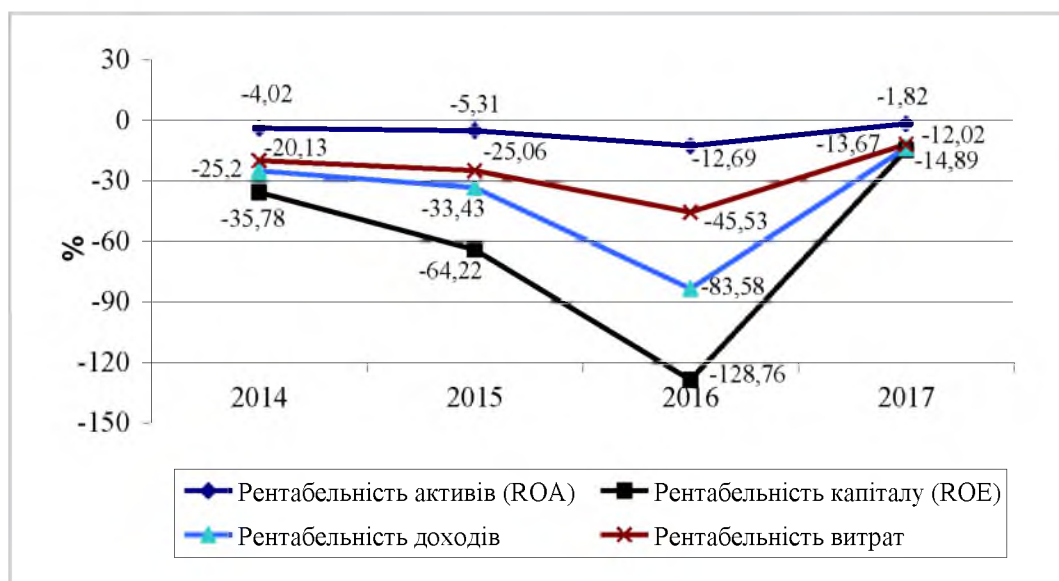

Рис. 10. Динаміка показників рентабельності активів, капіталу, доходів і витрат банків України у 2014–2016 роках

Таблиця 5

Показники прибутковості/збитковості банківського сектору України у 2014–2016 роках, %

Показники	Алгоритм розрахунку	Роки				Абсолютне відхилення, років			
		2014	2015	2016	2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2017/2014
Рентабельність активів (ROA)	$ROA = \frac{ЧП}{А} \cdot 100\%$	-4,02	-5,31	-12,69	-1,82	-1,29	-7,38	+10,86	+2,20
Рентабельність капіталу (ROE)	$ROE = \frac{ЧП}{К} \cdot 100\%$	-35,78	-64,22	-128,76	-14,89	-28,43	-64,55	+113,87	+20,89
Рентабельність доходів	$РД = \frac{ЧП}{Д} \cdot 100\%$	-25,20	-33,43	-83,58	-13,67	-8,24	-50,15	+69,92	+11,53
Рентабельність витрат	$РВ = \frac{ЧП}{В} \cdot 100\%$	-20,13	-25,06	-45,53	-12,02	-4,93	-20,47	+33,51	+8,10

лене посиленням роботи банків щодо підвищення якості активів, зокрема кредитного портфеля. Домінуючою статтею доходів банків України у 2014–2017 роках є процентні доходи, які становлять близько 70% усіх доходів.

6) Витрати у 2014–2016 роках зростають, а саме у 2015 році вони збільшились на 2,6 млрд. грн. (на 1%), у 2016 році – на 84,3 млрд. грн. (на 31,7%). Головною причиною такої динаміки було збільшення резервів за кредитами, а саме у 2015 році вони збільшились на 11,2 млрд. грн. (на 10,9%), у 2016 році – на 83,8 млрд. грн. (на 73,1%). У 2017 році банкам вдалося скоротити витрати на 147,5 млрд. грн. (на 42,1%).

7) Основними статтями витрат у 2014–2016 роках були резерви за кредитами, частка яких зросла з 38% у 2014 році до 57% у 2016 році; процентні витрати, питома вага в структурі яких скоротилася з 37% у 2014 році до 26% у 2016 році; адміністративні витрати, частка яких також скоротилася із 17% у 2014 році до 12% у 2016 році. У 2017 році основними були процентні витрати (34%), загально адміністративні (29%) та відрахування в резерви (24%). Підвищення якості активів дало змогу банкам зменшити витрати на формування резервів на 33% відносно попереднього року.

8) Показники рентабельності банківського сектору України у 2014–2016 роках від'ємні, а їх значення постійно зростають, що говорить про низьку ефективність та збитковість діяльності банків України. У 2017 році вони покращуються, хоча й залишаються від'ємними.

Отримання позитивних фінансових результатів, а саме прибутку, є головною метою діяльності кожного банку. В умовах нестабільності політичної та економічної ситуації в Україні банківським установам необхідно особливо увагу приділити зростанню доходів та оптимізації витрат.

До основних заходів підвищення доходів, слід віднести [3–6]:

- збільшення частки дохідних активів у сукупних активах;
- виважене зростання групи активів, що приносять процентний дохід, зокрема кредитів;
- вдосконалення маркетингової політики банку, що сприятиме залученню нових клієнтів та розширенню сфери банківських послуг;
- розширення переліку банківських продуктів і послуг (брокерські, довірчі, надання консультативної допомоги тощо), що дасть змогу банку отримати додатковий дохід, що значно збільшить їх прибуток;

– підвищення рівня професіоналізму співробітників, оскільки від них залежить подальший ефективний розвиток банку.

Крім виявлення джерел підвищення доходів, банкам також потрібно оптимізувати свої видатки. Це полягає у встановленні прозорих та ефективних механізмів фінансового менеджменту, бізнес-планування та банківського моніторингу, спрямованих на підвищення ефективності банківської діяльності з урахуванням проблеми надійності, ліквідності-прибутковості.

Основними напрямками скорочення витрат банківської установи є [6–10]:

– оптимізація структури персоналу банку, що можна провести шляхом підбору універсальних спеціалістів, встановлення чітких норм щодо наданих банківських продуктів і послуг одним банківським працівником, зменшення витрат на навчально-освітні програми тощо;

– реструктуризація територіальної мережі шляхом закриття нерентабельних або низькоприбуткових точок продажу, переходу структурних одиниць у приміщення з меншою орендною платою тощо;

– проведення оптимальної політики ціноутворення на банківські продукти та послуги як результат поглибленого вивчення витрат банку та контролю за його діяльністю;

– зменшення експлуатаційних витрат (перехід на дешеві канали зв'язку банку з клієнтами, скорочення підрозділів, які можна замінити компаніями з ідентичними послугами (їдальні, охорона, прибиральники, ІТ-зв'язок тощо));

– централізація функцій;

– збільшення власних коштів, що сприятиме збільшенню ресурсів банку та інвестиційного потенціалу.

Головним фактором прибуткової діяльності банків є зниження витрат, а саме резервів за кредитними операціями. Тому банкам України необхідно перш за все спрямувати основні зусилля на зменшення проблемної заборгованості, що підвищить якість кредитного портфеля, скоротить обсяг резервів та збільшить фінансовий результат.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, діяльність банківських установ України у 2014–2016 роках була малоефективною та збитковою. У 2017 році банкам вдалося мінімізувати збитки та скоротити їх відносно попереднього року в 6,5 разів. Основною причиною таких тенденцій у 2016–2017 роках було коливання витрат на формування резер-

вів за активними операціями ПАТ КБ «Приватбанк». Для забезпечення фінансової стійкості банків, а особливо в умовах політичної та економічної нестабільності, досить важливим є отримання позитивних фінансових результатів, а саме прибутку. Отримання прибутку безпосередньо пов'язане зі збільшенням доходів та оптимізацією витрат. Проте надання будь-яких пропозицій, зокрема зазначених вище, потрібно здійснювати системно, інакше зменшення впливу окремих негативних фак-

торів не приведе до покращення роботи банків. Особливістю діяльності банків України є те, що значна частина витрат припадає на формування резервів за активними операціями. Тому вітчизняним банківським установам обов'язково до комплексу заходів щодо підвищення прибутковості слід включати дії стосовно зменшення проблемної кредитної заборгованості. Це покращить якість кредитного портфеля, скоротить обсяг резервів та зменшить збитки чи збільшить прибуток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577>.
2. Доходи і витрати банків України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661579>.
3. Борисова С., Швецова І. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку. Научний вестник ДГМА. 2016. № 2 (20Е). С. 144–148.
4. Коваль С. Фінансові результати діяльності банківських установ: теоретичні та практичні аспекти. Світ фінансів. 2014. № 3. С. 83–89.
5. Криклій О., Маслак Н. Управління прибутком банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 136 с.
6. Ганзюк С., Снітько Д. Фінансові результати діяльності комерційних банків в умовах політичної нестабільності. Економіка та держава. 2015. № 11. С. 98–101.
7. Макаренко Ю., Мороховець К. Стратегія підвищення прибутковості комерційного банку. Економіка та держава. 2017. № 11. С. 60–64.
8. Матвієнко О. Шляхи підвищення прибутковості банківської діяльності в Україні. Молодий вчений. 2014. № 6 (1). С. 169–172.
9. Ревич М. Стратегії управління прибутковістю банків. Вісник Української академії банківської справи. 2013. № 2 (35). С. 75–80.
10. Фітас Н. Оптимізація витрат банківських установ в умовах кризи. Вісник Української академії банківської справи. 2012. № 2 (33). С. 53–58.

REFERENCES:

1. Natsionalnyi bank Ukrainy (2018) Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Main indicators of activity of Ukrainian banks]. Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577>.
2. Natsionalnyi bank Ukrainy (2018) Dokhody i vytraty bankiv Ukrainy [Revenues and expenses of Ukrainian banks]. Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661579>.
3. Borysova S., Shvetsova I. (2016) Shliakhy pidvyshchennia prybutkovosti komertsiinoho banku [Ways to increase the profitability of a commercial bank]. Nauchnyi vestnik DGMA. No. 2 (20E), pp. 144–148.
4. Koval S. (2014) Finansovi rezultaty diialnosti bankivskykh ustanov: teoretychni ta praktychni aspekty [Financial results of banking institutions: theoretical and practical aspects]. Svit finansiv. No. 3, pp. 83–89.
5. Kryklii O., Maslak N. (2008) Upravlinnia prybutkom banku: monohrafiia [Bank Profit Management]. Sumy: DVNZ "UABS NBU", 136 p.
6. Hanzhiuk S., Snitko D. (2015) Finansovi rezultaty diialnosti komertsiinykh bankiv v umovakh politychnoi nestabilnosti [Financial results of commercial banks in the conditions of political instability]. Ekonomika ta derzhava. No. 11, pp. 98–101.
7. Makarenko Yu., Morokhovets K. (2017) Stratehiiia pidvyshchennia prybutkovosti komertsiinoho banku [The strategy of improving the profitability of a commercial bank]. Ekonomika ta derzhava. No. 11, pp. 60–64.
8. Matviienko O. (2014) Shliakhy pidvyshchennia prybutkovosti bankivskoi diialnosti v Ukraini [Ways to increase the profitability of banking in Ukraine]. Molodyi vchenyi. No. 6 (1), pp. 169–172.
9. Revych M. (2013) Stratehii upravlinnia prybutkovistiu bankiv [Strategies for profitability management of banks]. Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy. No. 2 (35), pp. 75–80.
10. Fitas N. (2012) Optymizatsiia vytrat bankivskykh ustanov v umovakh kryzy [Optimizing the costs of banking institutions in a crisis]. Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy. No. 2 (33), pp. 53–58.